

**ESCOLA
ESTIU**

2012

**Els Béns Comuns: Una
alternativa al Binomi
Mercat-Estat?**

Organitza: Escola de Polítiques Socials i Urbanes de l'IGOP-UAB

Programa

Sumari

Sumari.....	2
Presentació	3
Coordinació.....	4
Programa	4
Organització	5
LLOC DE REALITZACIÓ:	5
COM ARRIBAR A L'ESCOLA DE POLITIQUES SOCIALS I URBANES.....	5
Preu i modalitats d'inscripcions.....	6
A) Modalitat Activitats Escola Estiu	6
B) Modalitat Inscripció cursos ICE.....	7
Programa	8
Programa detallat.....	9
B1. Els béns comuns. Economia Social i Solidària	9
B2. Els Béns Comuns: Estratègies d'organització comunitària	11
B3. Xarxes socials i béns comuns digitals ("Digital Commons").....	13
Debats sobre Democràcia i Comunitat política.....	15
Una visió integral dels Béns Comuns (Sessió Dijous)	16

ESCOLA D'ESTIU DE L'IGOP

1a edició

Del 2 al 6 de juliol 2012

Presentació

El debat sobre els comuns: una alternativa al binomi estat-mercat?

Fa molts anys que vivim sotmesos a la dinàmica estat-mercat. Davant dels problemes socials sempre existia el debat de qui se'n feia càrrec. I les alternatives es reduïen molts cops a l'estat (els poders públics) o el mercat (la iniciativa privada). Des de fa uns anys hem donat nom a iniciatives que havien anat sorgint fora d'aquest dilema, i parlàvem de societat civil o de Tercer Sector. En els darrers temps, assistim a una polèmica, gens conjuntural, sobre fins on tenen autonomia els poders públics davant d'una capacitat d'influència decisiva dels anomenats mercats. I tots busquem respostes que permetin mantenir els principis de democràcia i de justícia social avui amenaçats per dinàmiques que responen més a interessos particulars i dels més poderosos que no pas a les necessitats socials.

En aquest curs proposem explorar una vella, i al mateix temps nova, dimensió d'organització social que hem anomenat "procomú" o "béns comuns". Fa ben poc l'Acadèmia de Ciències de Suècia va atorgar el Premi Nobel d'Economia a la politòloga *Elinor Ostrom* pel seu treball sobre "El Govern dels Comuns". Es va reconèixer així l'existència d'un determinat tipus de béns, amb una llarga tradició històrica que es proveeixen, distribueixen i es mantenen, és a dir, es governen, des de comunitats de persones que s'autoregulen per garantir l'eficàcia i la sostenibilitat ambiental i social d'aquests recursos. També en els aspectes productius i més estrictament econòmics, sabem prou bé que existeixen experiències amb èxit com les de Mondragón, on les cooperatives (economia del comú), garanteixen treball i subsistència amb capacitat de presència en el mercat. I tots som conscients que el desenvolupament d'Internet permet que la capacitat de les persones per formar part de comunitats i "produir" més "béns comuns" pot ser infinita.

Entenem que el comú trenca amb la visió individualista tal com s'ha anat concebut en la tradició capitalista i que ha anat traslladant la idea de drets a cadascuna de les persones en singular. El comú parteix de la idea d'inclusió i el dret de tots a l'accés, mentre que la propietat i la idea d'Estat que la fonamenta, es fonamenta en la rivalitat dels béns, i per tant en l'exclusió i la concentració del poder en unes institucions que ho asseguren i protegeixen. El comú no és mercantilitzable, i no pot ser objecte de possessió. Expressa per tant una lògica qualitativa, no quantitativa. No tenim un bé comú, formem part del comú, en la mesura que formem part d'un ecosistema, d'un conjunt de relacions en un entorn.

Volem dedicar la 1a Escola d'Estiu de l'IGOP a conèixer alguns d'aquests camins: presentarem una gran varietat d'experiències i reflexions sobre eines, estratègies, i valors, que ja s'estan traduint en pràctica social transformadora, i que tenen a veure amb economia, amb cooperació, amb informació, amb democràcia, amb Internet, amb creativitat i construccions col·lectives, amb l'art, amb comunitat,... Tot això és el que entra dins la nostra discussió sobre els "béns comuns"; un concepte que aixopluga moltes de les nostres aspiracions a una vida digna i sostenible, i que apunta cap a la necessitat de crear i mantenir entre la gent, béns que responguin a les necessitats de totes.

Coordinació

Direcció Acadèmica	Joan Subirats
Coordinació Cursos ICE	
B1. Els Béns Comuns: Economia Social i Solidaria	Marc Martí
B2. Els Béns Comuns: Estratègies d'Organització Comunitària	Ernesto Morales
B3. Xarxes Socials i béns comuns digitals ("Digital Common")	Arnau Monterde
Coordinació Debats Democràcia i comunitat política	Fernando Pindado
Coordinació Sessió "Una visió integral dels béns comuns"	Ruben Martínez
Coordinació Ruta dels Comuns	Ernesto Morales

Programa

Els temes monogràfics que es tractaran a cadascuna de les jornades de l'Escola d'Estiu són els següents:

- Els béns comuns: Economia social i solidaria
- Els béns comuns: Estratègies d'organització comunitària
- Xarxes Socials i béns comuns digitals: ("Digital Commons")
- Visió integral dels béns Comuns
- Democràcia i comunitat política

Us convidem a visitar el nostre [web](http://igop.uab.es/) (<http://igop.uab.es/>) on podeu trobar el programa complet, així com altre material complementari: dossiers, entrevistes, reflexions, articles...

Organització

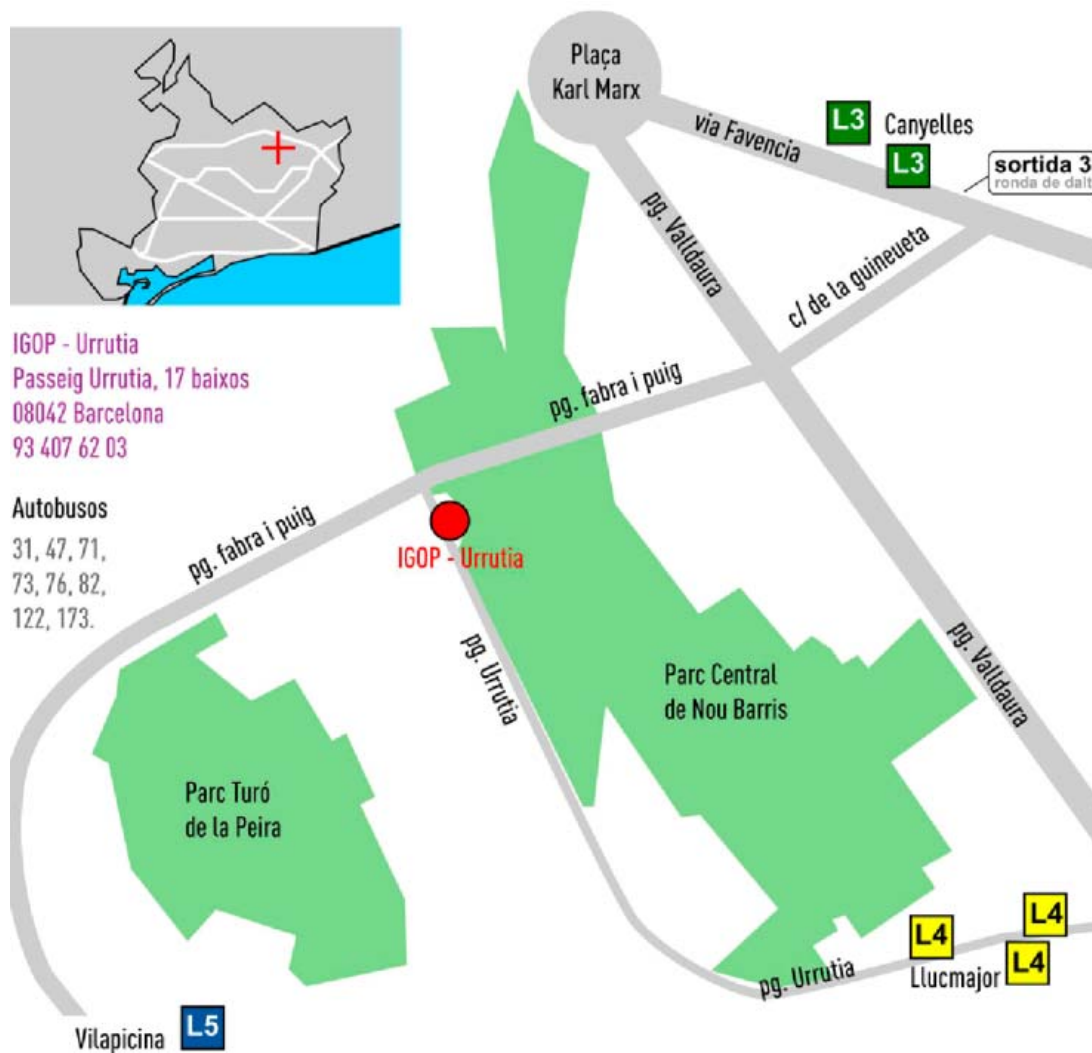
LLOC DE REALITZACIÓ:

Escola de Polítiques Socials i Urbanes
Institut de Govern i Polítiques Públiques (UAB)
Passeig d'Urrútia, 17 Baixos - 08042 Barcelona

HORARI MARC: de 16h a 20h

Places limitades

COM ARRIBAR A L'ESCOLA DE POLÍTIQUES SOCIALS I URBANES

Preu i modalitats d'inscripcions

Existeixen dues modalitats d'inscripcions:

- A) Modalitat Activitats Escola Estiu
- B) Modalitat Inscripció Cursos ICE

A) Modalitat Activitats Escola Estiu

Preu: 30 eur

Inclou:

- Conferència inaugural a càrrec de Joan Subirats (Dilluns)
- Sessions de Debat sobre "Democràcia i comunitat política" (Dilluns, dimarts i dimecres)
- Sessió "Una visió integral dels Béns" (Dijous)
- Ruta dels comuns (Divendres)
- Activitat Participada

Inscripcions i Pagament

Per inscriure's cal omplir el formulari de sol·licitud que trobareu en el nostre web (<http://igop.uab.es/>) i enviar-lo via correu electrònic a igop.bcn@uab.cat. Un cop rebut el formulari, des de l'Escola de Polítiques Socials i Urbanes ens posarem en contacte amb vosaltres per confirmar-vos la inscripció (en funció de les places disponibles) i indicar-vos el número de compte on cal fer el pagament de la inscripció (aquest es farà mitjançant transferència bancària).

Data màxima enviament formulari de sol·licitud: 15 de juny 2012.

Data màxima pagament inscripció: 22 juny 2012

Certificat

S'expedirà certificat d'assistència a tots els participants que assisteixen al 80% de les sessions.

Més informació a:

Escola de Polítiques Socials i Urbanes
Institut de Govern i Polítiques Públiques (UAB)
Passeig d'Urrútia, 17 Baixos - 08042 Barcelona
T. +34 93 407 62 03 | F. +34 93 407 61 33
igop.bcn@uab.cat | <http://igop.uab.cat>

B) Modalitat Inscripció cursos ICE

Preu: 120 eur (100 eur pels col·lectius amb descompte, consultar [web de l'ICE](#) per a més informació:

Inclou:

- Debat obert “Els Béns Comuns: presentació del concepte des d’una perspectiva multidisciplinar” a càrrec de Joan Subirats (Dilluns)
- **Sessions formatives Cursos ICE (Dilluns, Dimarts i Dimecres)**
- Sessió “Una visió integral dels Béns” (Dijous)
- Ruta dels comuns (Divendres)
- Activitat Participada

Inscripcions i Pagament

Per inscriure's cal omplir el [formulari de sol·licitud](#) que trobareu en el web de l'ICE

Reconeixement de crèdits

Les activitats d'aquest programa estan incloses en l'oferta d'estiu de la Xarxa Vives i poden ser reconegudes com a crèdits de lliure elecció per les universitats de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears que formin part de la Xarxa.

En qualsevol cas, la convalidació depèn de la normativa específica de la universitat on l'estudiant estigui cursant els estudis.

Pel que fa a l'Autònoma, l'alumnat de llicenciatures o diplomatures d'aquesta universitat que obtingui una qualificació positiva en alguna de les activitats programades en el marc de la Universitat d'Estiu de l'Autònoma pot demanar el reconeixement de crèdits de lliure elecció, que segons les equivalències establertes, serà de 2 crèdits pels cursos oferts en aquest programa.

Avaluació

La superació dels cursos d'estiu es determina prenent com a base:

- L'assistència a les sessions teòriques i pràctiques
- La participació a classe
- La realització dels exercicis i dels treballs que indiqui el professorat del curs.

Data límit de matriculació: 25 de juny 2012.

Més informació a:

Institut Ciències de l'Educació (ICE)
Universitat Autònoma de Barcelona
T.93 581 18 64 i 93 581 23 93
Fax: 93 581 46 56
A/e: universitat.estiu@uab.cat
<http://ice2.uab.cat/estiu/>

Programa

	Dilluns 2/07	Dimarts 3/07	Dimecres 4/07	Dijous 5/07	Divendres 6/07
16.00-16.30h	Benvinguda i Presentació general de l'Escola d'Estiu				
16.30-17.00h	"Els Béns Comuns: presentació del concepte des d'una perspectiva multidisciplinar" Debat obert a càrrec de Joan Subirats, Wouter Tebbens i Marco Berlinguer	Cursos ICE .B1 .B2 .B3	Cursos ICE .B1 .B2 .B3	Una visió integral dels Béns Comuns	Ruta pels comuns
17.00-17.30h					
17.30-18.00h					
18.00-18.30h					
18.30-19.00h	Cursos ICE .B1 .B2 .B3	Debats Democràcia i comunitat política	Debats Democràcia i comunitat política		
19.00-19.30h					
19.30-20.00h					

Programa detallat

B1. Els béns comuns. Economia Social i Solidària

Coordinació

Marc Martí, IGOP-UAB

Presentació

En els últims anys gairebé només sentim a parlar d'economia: financiarització, prima de risc, *hedge funds*, deute sobirà, agències de ràting, reestructuració, bons preferents... L'actual crisi ha posat sobre la taula les mancances del model capitalista de creixement en el que vivim però també la importància que té l'economia sobre les nostres vides. En aquest curs, sota la perspectiva amplia dels béns comuns, volem fer una mirada sobre altres formes d'entendre i practicar les relacions econòmiques, aquelles basades en valors com la justícia social i la democràcia.

En concret ens centrarem en les cooperatives, empreses participatives que a partir de la sostenibilitat econòmica tenen per objectiu satisfer necessitats com el treball (cooperatives de treball associat), el finançament (cooperatives de crèdit), l'explotació agrícola o ramadera (cooperatives agràries), l'accés a l'habitatge (cooperatives d'habitatge) o bé la prestació de serveis pel consum de socis i familiars (cooperatives de consumidors i usuaris), entre d'altres. A partir d'una introducció general al cooperativisme, s'abordaran alguns exemples en profunditat, explicarem com emprendre en cooperativisme i veurem les possibilitats que ofereixen les cooperatives, conjuntament amb altres entitats, per avançar cap una major democràcia econòmica.

Objectius

- Presentar una economia centrada en el treball i les necessitats més que no pas en els beneficis
- Donar a conèixer la cooperativa com a fórmula empresarial de qualitat i d'avantguarda.
- Convidar a la reflexió entorn del model d'empresa democràtica i responsable.
- Donar respostes a les inquietuds empedredores.

Programa

Dilluns 2 de juliol

18.30-20.00h	<p>Introducció a l'economia social i solidària: cap a una democratització de l'economia?</p> <p>Marc Martí</p>
--------------	---

Dimarts 3 de juliol

16.00-17.45h	<p>El cooperativisme a Catalunya: situació i reptes</p> <p>Què és una cooperativa? Quin és el pes del sector cooperatiu a Catalunya? Quin tipus de cooperatives predominen? En quins sectors? Quina ha estat l'evolució? En aquesta sessió es farà una radiografia sobre la situació actual del cooperativisme a Catalunya, plantejant alguns dels seus reptes de futur.</p> <p>Ponent pendent de confirmació</p>
18.15-20.00h	<p>Emprendre en cooperativisme</p> <p>En aquesta sessió es farà una introducció al procés d'emprendre, des de tenir una idea de negoci fins a posar en funcionament la pròpia empresa, posant l'accent en les particularitats legals i organitzatives que té una cooperativa.</p> <p>Jordi Valls</p>

Dimecres 4 de juliol

16.00-17.30h	<p>Agroecologia i cooperativisme a Andalusia</p> <p>L'experiència dels circuits curts de producció i consum</p> <p>Angel Calle</p>
18.00 a 20.00h	<p>Del cooperativisme a la cooperació social. L'experiència de Sants Cooperatiu</p> <p>El projecte Sants Cooperatiu és un projecte impulsat conjuntament entre la cooperativa Ciutat Invisible i la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya. El seu objectiu és difondre els valors i les pràctiques del cooperativisme a nivell local i comunitari, per tal d'impulsar les cooperatives existents a barris i pobles, així com fomentar la creació de noves experiències.</p> <p>Ivan Miró</p> <p>TAT - Espais per a la cultura</p>

B2. Els Béns Comuns: Estratègies d'organització comunitària

Coordinació

Ernesto Morales. IGOP - UAB

Presentació

Les conseqüències econòmiques i socials de la situació que estem vivint des de fa ja uns quants anys –el que alguns anomenen “La Crisis”–, demana respostes socials basades en formes diverses d'organització col·lectiva: per a compartir, per a cooperar, per a crear oportunitats econòmiques i de tot tipus, per a lluitar, i per a ajudar-nos i tenir cura els uns dels altres. Impregnats de la ideologia i la cultura de l'individualisme i la competitivitat, ens calen aprenentatges per a reconstruir allò col·lectiu i col·laboratiu, és a dir: comunitari.

Aquest curs té com a principal objectiu presentar (i recrear) estratègies, metodologies, formes de fer i de relacionar-se, que facilitin la construcció d'organització comunitària a partir del coneixement d'experiències pràctiques; vinculant-les amb les estratègies cooperatives, amb la irrupció dels *commons* digitals i amb la necessitat de millorar la qualitat de la nostra democràcia.

Objectius

Fer una aproximació als conceptes bàsics i estratègies en que es fonamenta l'acció comunitària, així com a experiències pràctiques concretes, i obrir un diàleg entre aquests elements i el nou enfocament aportat per les comunitats en xarxa i els béns comuns, amb la finalitat de contribuir a la reflexió sobre les idees força a que hauria de donar resposta l'acció comunitària a l'actualitat.

Programa

Dilluns 2 de juliol

En aquesta primera sessió ens interessa discutir sobre les bases de la sociabilitat i de l'acció comunitària (interessos, identitats, emocions, rutines,...). Qui és o som la comunitat? Ens inclouen o ens incloem? Com es donen el processos cap a la seva organització? Quina relació té l'acció comunitària amb la construcció i manteniment de béns comuns?

18.30-20.00h

L'organització comunitària per a la producció dels béns comuns

Ernesto Morales (IGOP-UAB)

Dimarts 3 de juliol

Construir relacions de cooperació, per a donar resposta a una necessitat viscuda i compartida per un determinat grup o col·lectivitat, es allò que resumidament definim com a acció comunitària. Actualment, l'acció comunitària esdevé una estratègia central de l'acció social; tant a projectes impulsats per l'administració, com per a grups de ciutadans/es autoorganitzats/des. Durant la tarda de dimarts, farem una aproximació a la pràctica d'aquestes experiències tot destacant els seus aspectes claus per explicar èxits i fracassos.

16.00h-17.30h	L'acció comunitària, entre l'Estat i l'autogestió. Actors, formes de relació i estratègies Ernesto Morales (IGOP-UAB) Rubén Suriñach (CRIC - Centre de Recerca i Informació en Consum)
18.00h-20.00h	Acció comunitària i territori Ernesto Morales (IGOP) Guillem Domingo (Plantem-nosTerrassa) Membres de PDCs de Barcelona (a concretar)

Dimecres 4 de juliol

16.00h-17.30h	El territori i les xarxes socials: reconstruint la idea de proximitat" Oscar Rebollo (IGOP – UAB) Guifi.net
18.00h-20.00h	Taula rodona: "Art, cultura i comunitat: elements per a la construcció del comú" A càrrec d'artistes, creadors i promotors comunitaris Coordinador: Jaume Gatell

B3. Xarxes socials i béns comuns digitals (“Digital Commons”)

Coordinació

Arnau Monterde, participant de *Communia* i investigador de la -UOC-IN3

Presentació

A l'era digital les xarxes socials (xxss) en el seu sentit més ampli esdevenen amb molta velocitat llocs comuns, nous hàbitats que s'incorporen a la nostra vida quotidiana. Aquestes no deixen d'amplificar processos de cooperació social i alhora introdueixen nous elements centrals sobre les formes d'acció col·lectiva i la difusió del coneixement compartit. Tot i així existeixen enormes diferències entre les diferents xarxes que coneixem segons una sèrie de característiques que determinen el seu caràcter obert i lliure. Inclús quin és el paper que juga la comunitat que hi ha al darrere. Al llarg d'aquest dies veurem algunes formes d'aproximar-nos a la qüestió dels *commons* digitals, a les formes de cooperació, a les xarxes i als seus límits, i a les formes emergents d'acció col·lectiva, a partir d'experiències, eines i dispositius concrets que ens permetin entendre les dinàmiques emergents, en xarxa, obertes i distribuïdes, així com la seva potencialitat per a la transformació social al s. XXI.

Objectius

Explorar el significat de “digital commons” i les seves oportunitats com a resposta a la crisi actual tant des de les perspectives econòmiques, com polítiques i altres; i presentar experiències ja en curs al respecte.

Programa

Dilluns 2 de juliol

18.30h-20.00h	<p>Introducció: Economia del coneixement, sistemes-xarxa, p2p i commons a l'era digital.</p> <p>La cooperació social com a matèria prima del capitalisme cognitiu. Xarxes i noves formes de comunicació. P2p i relació entre iguals. Intel·ligència col·lectiva i multituds connectades. La construcció d'un projecte comú a escala global.</p> <p>Arnau Monterde (<i>Communia</i>, UOC/IN3) i Javier Toret (DRY bcn)</p>
---------------	--

Dimarts 3 de juliol

16.00h-17.30h	<p>Les xarxes distribuïdes i la defensa de la seva neutralitat.</p> <p>Las condicions de la xarxa com espai de neutralitat i llibertat. Formes emergents de control de la xarxa, propietat intel·lectual, ciberdelictes i la xarxa com a espai de construcció d'estratègies distribuïdes d'autodefensa i d'acció col·lectiva i com a espai resilient.</p> <p>Simona Levi (X.net i FreeCultureForum)</p>
18.00h-20.00h	<p>La potència de les xarxes socials, algunes ambivalències i la reapropiació i construcció comuna dels dispositius.</p> <p>De que parlem quan parlem de xarxes lliures. Quines potències i quins límits existeixen actualment en les xarxes socials. Com conviuen els models oberts o els models lliures, amb models privatis. Quin paper juga la comunitat? Quin valor tenen i han tingut les xarxes socials en el 15M?</p> <p>Gala Pin (X.net)</p>

Dimecres 4 de juliol

16.00h-17.30h	<p>Software lliure i la construcció de comunitats. El cas de Drupal</p> <p>Darrere el software lliure no només hi ha llicències lliures sinó comunitats que treballen per projectes que es retornen al conjunt de la comunitat, esdevenint noves formes de bens comuns digitals. Drupal no només és un gestor de continguts modular i de codi obert, és una comunitat global, és una expressió de commons digitals, el qual posa en valor el treball de la comunitat per la construcció d'un projecte comú.</p> <p>Communia.org</p>
18.00h-20.00h	<p>Commons i xarxes lliures. El cas de Guifi.net</p> <p>Guifi.net una xarxa de telecomunicacions lliure que uneix a persones. Formes per a la promoció de l'autonomia tecnològica i l'accés a les infraestructures comunicatives per accedir a Internet i per accedir a una xarxa pròpia. Un projecte on milers d'usuari construeixen llocs comuns a l'esfera digital.</p> <p>Guifi.net (persona per confirmar)</p>

Debats sobre Democràcia i Comunitat política

Programa

Hi haurà més preguntes que respostes a les diferents exposicions introductòries perquè el resultat que es pretén és la construcció de nous discursos i noves idees per avançar en la millora de la democràcia.

Després d'una sessió introductòria es promourà el debat entre les persones assistents en base al guió presentat prèviament.

Dilluns 2 de juliol

18.30-20.00h	<p>El “reset” de la participació. Evolució de la idea de participació ciutadana fins a la situació actual de crisi del sistema.</p> <p>Fernando Pindado (Debat Públic – EPSU-IGOP)</p>
--------------	---

Dimarts 3 de juliol

17.00-18.45h	<p>Entre la representació i la participació. Les intermediacions socials i polítiques.</p> <p>Quim Brugué (IGOP)</p> <p>La comunitat física i la comunitat de la xarxa. Ismael Peña-López</p>
18.45-19.00h	Descans
19.00-20.00h	Debat

Dimecres 4 de juliol

17.00-18.45h	<p>El codi obert en l'acció de govern (informació, transparència, rendició de comptes, debat públic).</p> <p>Ismael Blanco (IGOP)</p> <p>L'acció ciutadana com a motor i control de l'acció política. (Iniciativa i referèndum) Fernando Pindado</p>
18.45-19.00h	Descans
19.00-20.00h	Debat

Una visió integral dels Béns Comuns (Sessió Dijous)

Coordinació

Ruben Martínez. Membre de www.zzzinc.net i del www.fcforum.net

Presentació

Els béns comuns, en la seva arrel històrica, eren un conjunt de recursos naturals gestionats comunitàriament per classes camperoles. És ben conegut el procés pel qual, durant els segles XVII i XVIII, el Parlament Britànic va posar en marxa una sèrie de protocols legals (els denominats *enclosures*) per a privatitzar aquestes terres, trencant així un dels principals medis de subsistència de petits agricultors. Articulat amb d'altres processos de caràcter violent i colonitzador, es va iniciar d'aquesta manera un model de producció i d'ordre social que avui coneixem com a capitalisme. La recuperació i actualització dels béns comuns en diferents discursos i pràctiques ho podem entendre com una resposta a la impossibilitat que està mostrant aquest model per a fer sostenible l'existència.

Sovint entenem els béns comuns com un escenari que permet pensar alternatives al binomi Mercat-Estat, com un context de relacions, producció i reproducció social basat en forts valors democràtics com l'equitat i la justícia social. Estat i Mercat, dues institucions que sens dubte han marcat el ritme del nostre passat i present i que les pràctiques comunals, en tot tipus d'àmbits d'intervenció (territorial, digital, bipolar), volen transformar, revolucionar o, fins i tot, posar en suspens.

En aquesta sessió posarem sobre la taula diferents qüestions que volen anar a l'arrel de les relacions, interdependències i confrontacions entre els béns comuns, Mercat i Estat, entre els béns comuns i les estructures formals sota les quals s'ha construït el nostre model social. Podem dissenyar models econòmicament sostenibles basats en els béns comuns?, Quin paper poden tenir figures com l'Estat i els diferents organismes públics en el foment dels béns comuns?, Podem dissenyar una visió dels béns comuns que integri les diferents capes necessàries per a construir un nou model social?

Programa

La jornada estarà dividida en dues parts:

1a part // Comunitats i relacions amb el mercat (16h-18.15h)

16.00h-16.15h	Presentació de la jornada Rubén Martínez
16.15h-17.00h	Relacions entre Béns Comuns i mercats Rubén Martínez
17.00h-17.30h	Projecte convidat: www.goteo.org Enric Senabre
17.30h-18.15h	Dinàmica participativa entorn a www.goteo.org Enric Senabre

2a part// Una visió integral dels Béns Comuns (18.30-20.30h)

18.30-19.15h	Els Béns comuns com a negació de l'Estat? Relacions entre pràctiques comunals i Estat Isidro López, www.observatoriometropolitano.org/
19.15-20.30h	Taula Rodona: Com pensar i dissenyar un model integral dels Béns Comuns? Isidro López i coordinadors de les diferents sessions (Marc Martí, Ernesto Morales, Arnau Monterde, Joan Subirats). Modera: Rubén Martínez